Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס ערשיינט
יעדן מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעריג 10 גולדען עסט.-וועהרונג.
האלבייעריג 5 " " " "
פיערטעליאהר 2 גולד אונד 50 קר. ע.-וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעריג 11 גולדען עסט.-וועהרונג.
האלבייעריג 5 גולד אונד 50 קר. ע.-וו.
פיערטעליאהר 2 " " 75 " " "

איין דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאונירען
אונד דער אדמינסטראציאנס-עקספעדיציאן מיט דעם עפפאנג דעס דיעסען בלאטעס.

דיא redaction בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-נאמסטי נו. 1.
וואהרן מאן אויך דיא אדמינסטראציאנס-אבאנמענטס צו ענדערן בעליעבן.

Nr. 119. אכטער יאהרגאנג. פעסט, מיטטוואך ל תשרי ה.ת'ר'ל'ז'. Pest, den 18 Oktober 1876.

דער קריעג.

דאס זאָ לאנגע אנהאלטענדע קריעגס-וועטער, וועלכעס זיך בעריישט פאר־אלע וואכע צו לייטערן אונד איפצוהעללען אנגעפאנגען האטטע, האט זיך צו אנפאנג דיעזער וואכע וועדער שטארק פערדיכטעלט — אונד ווי שטעהען וועדער אן דער שווערלע איינעס גראסען וועלט-קריעגעס! זיט דעם איסברוכע דעס קריעגעס אין דער טירקיא בעמיהטען זיך דיא איראפעאישען וועסטמעכטע נאכין ערנסטלי, אים דעמזעלבען וואבאלד אלס מאגלך איינהאלט צו פערשאפפען, אדער איהן וועניגסטענס איין דיא טירקיא אללין צו בעשרענקען, דאמיט זיך אים דעמזעלבען קיין רוסיש-טירקישער קריעג עגסווייקלען וואלל. מאן זוכטע פאר אללעס דען אינגערן פיעדען אין דער טירקיא צווישען דען זיד-סלאווישען לאנדאלען אונד דען מאהאמעדאנערן הערצעגטהללען, אונד אלס דיעס נוכט גענאגען, דא זיך דיא קריעגס-זוכטיגען זיד-סלאווישען לאנדאלען איין רוסלאנד שטיטצען, פערזוכטע מאן דאנן, דירעקט מיט רוסלאנד צו אינטערהאנדלען. מאן נאב איהם וויינע לייגען אונד וויינע בערעכטיגטען וויינע נאר, אים איהם נור מיינע איסרעדע פיר דען קריעג צו לאססען; אבער אלל דיעזע פיעדענס-בעמיהונגען דער איראפעאישען וועסט-מעכטע שווערלען אן דער האטנעקיגקייט רוסלאנדס, וועלכעס זורבאים נור דען קריעג אונד דיא גענצלכע פערווירונג דער מאהאמעדאנער אים איראפא וועלל.

אללעס, וואס דיא טירקיא ביז יעטצט צו אונד נאכ-גענגען האט, וואר פיר רוסלאנד צו וויינג אדער צו פיעל. דיא טירקישע אינווייללינג אין אינען זעכס-מאנאטלכען וואפפענשטיללשטאנד בעטראכטעט רוסלאנד נור אלס אינע שפיטע-בובעריא. רוסלאנד זאגט: מיט אירדעם האלב-יערינגען וואפפענשטיללשטאנד וויל דיא טירקיא אינזערע פאר־דערונגען אין בעצוג איף דיא פערבעסערונג דער לאגע דער זיד-סלאווישען קאטהאליקען — נור איף דיא לאנגע באנגע הינווישעבען! צוערסט מוססען ווייר דער ערפיללונג אינזערער פאר־דערונגען פערזוכערט זיין אונד נאכהער קאן דיא טירקיא נאך בעליעבען אינען לאנגען וואפפענשטיללשטאנד אדער נאר דען פיר-דען שליעסען. אבער אהנע נאראנטיען פיר דיא ערפיללונג אינזערער פאר־דערונגען קאנגען ווייר אין נוכטס אינווייללינגען. אין וואפפענשטיללשטאנד, דער גרונגעגרס דען פיעדען ערהאפפען לאסט אונד דער נאך צו פלוגדערווינג אונד מאר־בערגע-גערווינג בעגוטצט ווערדען ווירד, קאנן אונס דורכ-אוס נוכט געפאללען, אים אינען לעגגערן וואפפענשטיללשטאנד בעווילליגען צו קאנגען, מיט מאן צופאר דארבער אינע זיין, וואס נאך דעם אבלייפ דער צייט דעס וואפפענשטיללשטאנדעס געשעהען וואלל?

אבער איף דיא טירקיא האט אידרע נוטען גרונדע, וואס דיא איף אינען מוראצע וואפפענשטיללשטאנד נוכט אינגעהען וויל. ערסטענס דיא טירקישע ארמעע בייא אינעם קורצען וואפפענשטיללשטאנדע אידרע בזוהערונגען שטעללונגען אין דעם פיינדעס לאנד, וואס דיא גע-פערלוכטע קוראטעליע אונד זעהר שלעכטע פערפפלעגונג האט, נוכט פערלאססען, וועהרענד דיא זיך בייא אינעם לעגגערן וואפפענ-שטיללשטאנדע רוהיג נאך נוט אונד ווערדען צוריקצוהעלען קאנגטע. — צווייטענס דורך דיא פיעדענס-פאר־דערונגען דער איראפעאישען מעכטע פיר דיא טירקיא זא בע-דייטונגס-פאללי, דאסס דאס טירקישע מוהאמעדאנישע צור גענוגען דורכבערעטונג דער זעלבען אינע לעגגערע צייט נאטהיג העטטע. וועהרענד אינעם דאל-בען אנדערעס קאנגטע דיא טירקיא צוגען, דאס זיא פאן זעלבסט בעריישטע פערבעסערונגען אין אינער גאנצעס ריינ אינפיהרען קאנן, אהנע דאס דיא איסווערונגען מעכטע בעזאנדערע פערבעסערונגען פיר דיא קאטהאליקען עסט פערלאנגען מוסטען.

וואס זאגט נון עגגלאנד? — עגגלאנד, וועלכעס יעטצ שטרעבגען פיעדענס פאר־דערונגען אן דיא טירקיא ריכטעטע, מאכטע יעטצט איף אנגען זעכס-מאנאטלכען וואפפענשטיללשטאנד וא איינגעהען, טראצדעם עס נאך נוכט דיא פערווערונג האט, דאס דיא טירקיא אין דיעע פיעדענס-פאר־דערונגען איינווילליגען ווערדע. עגגלאנד האלט דיא גרונדע דער טירקיא פיר ריכטיג, אונד גלייבט עבענפאללס, דאס דיא טירקיא איף אנגען קוריצערן וואפפענשטיללשטאנד נוכט אינגען הען קאנגע. עגגלאנד וועהט נון עגדליך איין, דאס רוסלאנד זורבאים דען קריעג וויינשט, אונד דאס יעטצט דאהער אן דייטשלאנד אינען אויפיה-רוכטעטע, אייגע פערמוטטעלונג צווישען רוסלאנד אונד עגגלאנד צו ערווייקען, דאמיט מאן אינינגס טעגס פיר דען יעטצט פאן אינעם וועלט-קריעגע פערשאנט בלייבט.

דאס ערסטע עגגלישע וועלט-בלאטס (נעמליך דיא „טיימס") שרייבט: „עס הענגט יעטצט פאן דעם פרידען בינמארק אב, דיא וועלט פאר אינגעם פרידבארען קריעגע צו רעטטען. בינמארק מאג יעטצט דינג מאכטע אונד דינג וויזהיט צו-גען. דייטשלאנד מאג ערקלערען, דאס אויף אינע רוסישע ערבערונג דער טירקיא גיע אונד ניממער צוגעבען קאנגע. וענן דייטשלאנד נוכט איף דייטע רוסלאנדס שטעהט, דאן איזט דער פרידע גווידערט. אינע פערבינדונג דייטשלאנדס מיט עגגלאנד צור פאר־הינדערונג דער נאטהווענדיגען פערבעסערונגען אין דער טירקיא איף פיעלל-בעם וועגע ווירדע אויף אינע פאר אינעם גראסען „וועלט-קריעגע בעווארען."

הערווייל אנטוואורטעט דיא בינמארקישע „נאר-דייטשע אללגעמיינע צייטונג" פאלגענדעס: נאר דעם דריטטען אויפיה-בונדניסס מיט דייטשלאנד מיט רוסלאנד האלטען, עגגלאנד האט וואהל צו פיעלטען, דאס זיין אינגלאנדישער האנדעל אונד זיינע אינאנזיען בעווייגונגען דורך רוסישע ערבערונגען אין דער טירקיא פערהינדערט ווערדען קאנגען, אבער דייטשלאנד האט נאר קיינע אינזאכע, דיא רוסישען ערבערונגען אין דער טירקיא צו פיעלטען אונד האט אויך קיינע נרונד, זיינע אינטעע נור דאהער גענען רוסלאנד צו שיקען, דאמיט נור עגגלאנד נוכט בעשעדיגט ווערדע. —

מאן קאנן נון הערווייס לייכטע גענג ערגען, וויא וויט דיא אנגלעגענהייט גערעכטען איטט, אונד דאס ווייר אין דער שווערלע אינעם רוסיש-טירקישען קריעגעס שטעהען, אים דעם זיך אין וועלט-קריעג עגטווייקעלן ווירד. — דיא דעם שווערלע ערקלערונג עגגלאנדס לייטעט: „ווייר האבען בייז יעטצט דאס אינזערינג געטהאן, ווייר וואללטען מיט אללען אויראפעאישען מעכטען אונד זאמ-מיט אויך מיט רוסלאנד צוזאמענען פיר דיא ערהאלטונג דעס פרידענס ארבייטען, דיא טירקיא האט אינס בעריישט מעהרערעס נאכגעגעבען, ווייר פיעלאנגטען פאן איהר אייגען פארמלוכען וואפפענשטיללשטאנד, דען דיא אינס נון בעווילליגטע; דא אבער רוסלאנד דורכאוס דען קריעג ווילל, זא קאנגען ווייר מעהר מיט רוסלאנד צוזאמענען נאר מיינע געמיינזאמען שריטטע מאכען, אונד ווייר מיססען נון גענען רוסלאנד אויפטרעטען. וואס וואללען ווייר נאך ווייטער דער טירקישען ענטווייקלונג דען קאפפ פערזוכט מאכען? זיא האט אנגס בעריישט גענג נאכגעגעבען אונד פיר רוסלאנד אונד ווירד איהרע נאכגעבענהייט נעמאלס גענג זיין?"

דיא גראסען טאגע-בלעטער מעלדען, דאס מעהר נאר מיינע וואפפענשטיללשטאנד דעם פיעדענס פאר־האנדען זיא. אין זיד-רוסלאנד וויל דען שרעקלכ גראסע קריעגס-רוסטונגען גע-מאכט, זא דאס יעטצט דער רוסיש-טירקישע קריעג אינפערמיללד איזט. רוסלאנד האט בע-ריישט אינע אנלייהע פאן 300 מיללאנען רובעל צו קריעגס-צווייקען איפגענאממען. דיא רוסישע ארמעע ווירד באלד אין דיא טירקיא אינזיקען מיט דער איסרעדע, דאס זיא דארט בלאס דעם לאנגען קריעגע אין עגדע מאכען וואללע. אן עס-טערייך האט רוסלאנד בעריישט דען אנטראג געשטעללט, זיך בראס אינפארטיאיש צו פערהאל-טען, דא עס פיר זיינע אינפארטיליכקייט אללען דורך אינען בעריישטענען לענדערצו-וואכס אים זורען בעלאהנט ווערדען ווירד. — דער קאנג פאן גריעכענלאנד, דער יעטצט אין ווייגאיזט, האט איף אין דיעזער אנגעלעגענהייט דעס אינגטאלישען קריעגעס אינע לענגערע אינטערדערונג מיט דעם גראפען אנדראש געהאבט. — גראף אנדראש איזט בעריישט געפטערן הייר אינגעטראפפען, אים אין דיעזער וויכטיגען צייט אין דער נעהע דעס אין גאדאללא ווילענדען קאנגס צו זיין.

הייטע פרוה זיך הייר פאלגענדע דעפעשען אינגעטראפפען:

קאנסטאנטינאפעל 16. אקטאבער. אינטער דעם טירקישען מיניסטעריאם הערשט יעטצט גראסע אייפרעגונג, וויל רוסלאנד איף דען האלב-יערינגען וואפפענשטיללשטאנד נוכט אינגעהען וויל. דיא טירקיא קאנן יעטצט איף נייע אינטערבאנדלונגען נוכט מעהר אינגעהען, אונד ווען רוסלאנד דען קריעג דורכאוס ווילל, זא ווירד איהן דיא טירקיא איף אין גאנטעס נאמען אייפגעהמען.

בעלגראד 17. אקטאבער. דיא סערבען וואללען יעטצט זא לאנגע קיינע שלאכט מיט דען טירקען אייפגעהמען, ביז נוכט רוסלאנד דען קריעג בעגינגט, וואס אין קוריצער צייט צו ער-ווארטען איזט. דאנן ווירד גגען דיא טירקיא גלייכצייטיג פאן צוויא זייטען דיא אפפענזיוו ער-גרייפען ווערדען.

יי יי ען 17. אקטאבער. דיא גראסען ארמעע-בעוויגונגען אין זיד-רוסלאנד לאססען בעשטיממט אינען נאהען אינמארש רוסישער מאדראטען אין דיא טירקיא ערווארטען. בייא כאטען אללען שטעהט אינע 120000 מאנן שטארקע רוסישע ארמעע.

איף דעם שווארצען מעערע שטעהען צוויא גראסע רוסישע קריעגס-שיפפע, דיא זיך נאך קאנס-טאנטינאפעל בעגעבען ווערדען.

פאָרינער ניממער בעריכטעט. יעצטע האבען ווי־ניר נאָך פאָלגענדעס נאכצוטראגען: דער רויב־אנ־פאלל פאגד ניכט אינווייט האדהאז, זאנ־דערן אינווייט האלאס שטאמט. דער בערייבטע טאשנאדער ווהל היעס וויאלפאנגנ גרינפעלד אונד שטאגד אים אלטער פאָן אינגנפעהר 40 יאהרי. ער טרייבט אין געזעללשאפט פאָן נאָך דרייא מענגערן עטוא 49 שטיק אכסען נאך דעב־רעצען. צוויי דעזער טרייבער זינד ווהל, צוויי הינגנגען רומענען. ביא דער האלאפער טשארדא שפראנג פלאטצליך איין בעטיאר הערפאָר אונד שטעס דען גרינפעלד נעדעד. דא אנדערן דרייא טרייבער האטטען דען מוטה ניכט, דעם אנגרי־פענען צו הילפע צו איילען.

דיא נייעסטען נאכריכטען.

דיא הייטע פריה איינגעטראפענען דעפע־שען מעלדען ווידער, דאס רוסלאנד איזט דיא טירקישען וויאפענשטילשטאנדס - בעדינגונגען דורכאוס נוכט איינגעהען ווילל. רוסלאנד ווילל דורכאוס דען קריעג - אונד דער רוסיש־טירקישע קריעג ווערד אלזא שאָן פאָר דער טהי־רע וועגן עטצט דיא איירעפעאישען מעכטע פריע־דען האבען וואללען, זא מוסטען זיא אללע מיט פערוינטען כרעפטען גנעגן דען רוסישען פריע־דענס-שטאדער אויסטרעטען.

איינע בעלגראדער דעפעשע פאָם 15-טען אָקטאבער מעלדעט: סערבען אונד רוסלאנד ווי־דען ניר דאנן איזט איינען זעכס-וואכענט־ליכען וואפענשטילשטאנד איינגעדען, וועגן דיא טירקייא דיא ענגלישען פריעדענס-פאדרערונ־גען אנגנומען. אבער־מאלס זינד הייטע אין בעלגראד 450 רוסען אנגעקאָממען. יעצטע ווירד דא איינע נייע אסענטרונג פאָרגענאָממען, אללע מענגער פאָם 18 בוז צום 50 לעבענס-יאהרי מוסטען זיך צור אסענטרונג שטעללען.

איינע ווייטערע דעפעשע פאָם 15-טען אָקטא־בער מעלדעט: דער פאָרט פאָן גרינעכענלאנד איזט הייטע הייר אנגעקאָממען. נאכמיטטאג האטטע ער מיט דעם גראפען אנדראשי איינע לענגערע בעשפרעכונג אונד פיר מאָרגען ווירד דער גע־זאנדטע אים בערלין ערוואַרטעט.

נעשעפטסבעריכט

פעסטער פריזע

קאָרן 4000 מעטער-צענטנער 8.25—8.65 גולד.

גערסטע פשטער 5.65 — 6 גולד. מאלץ-וואארע 6.95—6.55 גולד.

האפער 6.95—7.30 גולד.

קוקורוץ 6.35—6.50 גולד.

ווייצען פר אָקטאבער 10.55—10.60 גולדען. פר פריה-יאהר 10.95—11.05 גולד. —

בעססערע אנדזוואללען 71—72 גולד., 45000 קילאָ רוסישע שווייסואללען 52—53 גול. 28000 קילאָ נעבירנס צוויישווירען אונד זאָממערוואללע צו 89—93 גולד. 8000 ק׳ העווישער, צוויישווי אונד זאָממערוואלען 82—85 גול. 14000 קילאָ פער־עדעלטע צינאוואללע 70—71 גולד. 28000 קילאָ דאנסקי צאקעל 44—44.50 גולדען. (אללעס פר 56 קילאָ.)

ווייענער פריזע.

לוינאל 37½ גול׳ פר 100 קילאָגראמם.

רבאל 47—47½ גולדען. פר 100 קילאָ.

פעטראלעאום 25.27—27.75 גול. אללעס פר 100 קילאָגראמם.

שפיריטוס 29 גולדען צו 100 לישע־פרעצענט. —

רעפס 17½—18½ גולדען.

ווייצען פרקיפס וואורדען 20000 מעטערצטר, פרייזע באנאטער 76—77-קילאָ 11.90—12½ גולד׳ פר מעטערצטר. —

קאָרן, נייער 70—72-קילאָגראמם 9.75—10 גולד׳ פר מעטער-צטר.

האפער אונגאריישער 7.60 — 7.80 גולדען פר מעטערצטר. —

קוקורוץ באנאטער פר מעטערצטר, 7.30 — 7.35 גולד. —

גערסטע פשטער 6.20—6.40 גולד.

ווייצענ-מעהל, נו׳ 0: 25.10—26.40 גול. נו׳ 1, 22.90—24.50 גול., נו׳ 2: 21.40—22.60 גול. נו׳ 3: 16.50 — 17.30 גול׳ פר מעטער צטר.

קאָרנ-מעהל, נומ׳ 1: 17.75—18 גול. — נו׳ 2: 15.75—16.55 גולדען פר מעטער-צטר.

הולזנפריכטע: הייזע-קאָרן 11 — 23 גולדען, לינען 20—26 גולדען, ערבסען 12—17.50 גולדען, באָהנען 9.50—12 גולדען. (אללעס פר 100 קילאָ.)

לאָטטע-ציהונג פאָם 14 טען אָקטאָבער 1876.

טעמעשוואר	60	30	44	65	64
ווין	73	87	76	27	20
גראץ	51	83	14	65	68

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בריי ווייס.

כאָנקורז.

אין דער היעזיגען איזראעליטישען אָרטהאָ־דאקסען גמיינדע איזט בוז לעצטסטעם 15-טען נאָיעמבער ל׳ י״ז דיא שטעללע איינעס געפרעפטען לעהרערס צו בעזעטצען, בעווערבער אים דיעזע שטעללע, דיא דער דייטשען, אונגאריישען אונד העברעאישען שפראכע מעכטיג זיין מוסטע, דאנ־בען איהרע זעלבסט געשריעבענען צייגנסע בוז 1-טען נאָיעמבער פראנקא איינצוזענדען. יאהרעס־געהאלט 450 גולדען אי־יוי, קוראטור-נעלד 150 גול. נוד דעם אקצעפטירטען ווירדען דיא רייזע-שפעזען פרגטעט. —

פעראָשען (דזעבענבירגען) אים אָקטאָבער 1876.

דער פרעזעס.

בעססערע אנדזוואללען 71—72 גולד., 45000 קילאָ רוסישע שווייסואללען 52—53 גול. 28000 קילאָ נעבירנס צוויישווירען אונד זאָממערוואללע צו 89—93 גולד. 8000 ק׳ העווישער, צוויישווי אונד זאָממערוואלען 82—85 גול. 14000 קילאָ פער־עדעלטע צינאוואללע 70—71 גולד. 28000 קילאָ דאנסקי צאקעל 44—44.50 גולדען. (אללעס פר 56 קילאָ.)

ווייענער פריזע.

לוינאל 37½ גול׳ פר 100 קילאָגראמם.

רבאל 47—47½ גולדען. פר 100 קילאָ.

פעטראלעאום 25.27—27.75 גול. אללעס פר 100 קילאָגראמם.

שפיריטוס 29 גולדען צו 100 לישע־פרעצענט. —

רעפס 17½—18½ גולדען.

ווייצען פרקיפס וואורדען 20000 מעטערצטר, פרייזע באנאטער 76—77-קילאָ 11.90—12½ גולד׳ פר מעטערצטר. —

קאָרן, נייער 70—72-קילאָגראמם 9.75—10 גולד׳ פר מעטער-צטר.

האפער אונגאריישער 7.60 — 7.80 גולדען פר מעטערצטר. —

קוקורוץ באנאטער פר מעטערצטר, 7.30 — 7.35 גולד. —

גערסטע פשטער 6.20—6.40 גולד.

ווייצענ-מעהל, נו׳ 0: 25.10—26.40 גול. נו׳ 1, 22.90—24.50 גול., נו׳ 2: 21.40—22.60 גול. נו׳ 3: 16.50 — 17.30 גול׳ פר מעטער צטר.

קאָרנ-מעהל, נומ׳ 1: 17.75—18 גול. — נו׳ 2: 15.75—16.55 גולדען פר מעטער-צטר.

הולזנפריכטע: הייזע-קאָרן 11 — 23 גולדען, לינען 20—26 גולדען, ערבסען 12—17.50 גולדען, באָהנען 9.50—12 גולדען. (אללעס פר 100 קילאָ.)

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואלישע פר העקטאל.	פר 100 קילאָגר.
וויצען נייער באנאטער	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—
„ שהיים	74.6	10.——10.20
„ „ „	75.5	10.30—10.50
„ „ „	76.4	10.65—10.75
„ „ „	77.3	10.80—10.90
„ „ „	78.3	11.—11.15
„ „ „	79.2	11.25—11.35
„ „ „	80.1	11.40—11.50
„ פנסער באדען	74.6	9.45—9.60
„ „	75.5	9.70—9.90
„ „ „	76.4	10.10—10.30
„ „ „	77.3	10.40—10.50
„ „ „	78.3	10.55—10.70
„ „ „	79.2	10.80—10.90
„ „ „	80.1	10.95—11.05
„ וויסענבורגער	74.6	10.05—10.35
„ „	75.5	10.35—10.55
„ „ „	76.4	10.70—10.80
„ „ „	77.3	10.85—10.95
„ „ „	78.3	11.05—11.20
„ „ „	79.2	11.50—11.40

פריכטע	קוואלישע פר העקטאל.	פר 100 קילאָגר.
קאָרן	72	8.65—8.80
נעדקפר מאדן	62	7.70—6.45
גערסטע פשטער	62	6.25—5.95
האפער	41	7.15—7.35
קוקורוץ באנאטער		6.60—6.50
אנדערע	73	6.50—6.45
רעפס		5.—4.90

באנאטער־פרייז־לאָזונג

		פר העקטאל	פר 100 קג.
וויצען	פר העקטאָליטער	10.55	— —
קאָרן	„ פרוזאָאר		—.—
קוקורוץ	„ אקאבער		6.28—
נערסטע			—.—
האפער	„ דעצעמבער		7.25—
	„ פרוזאָאר		7.30—
	רעפס		—.—

באללען-מעהל

		קג. פל.
נומער	0	24.25
„	1	23.25
„	2	22.25
„	3	21.50
„	4	20.75
„	5	19.—
„	6	17.25
„	7	16.—
„	8	13.80
„	8½	11.—

31.83	אלטע	פרעטרעש
29.33	נייע	קאָרנאפעל

קורז-טאבעללע פאָם 14. אָקטאָבער

געלד-קורז

	קג.	פל.
וולנער-אשיא	103	25
וויראאיזן	5	88
עסטערייך-אונגאריישע 8 גולדען נאדר.		
שטיק (20 פראנקס)	9	84
נאפאלעאנס	9	84
דויטשע רייכסבאנקנאטען	60	60
20 מארקשטיקע	12	08
פאפיער רובעל	1	60

לאאזע.

1839-ער ראטשילד-לאז נאנצע	258	50
רעטטע	258	50
1854-ער 4 פרעדענשע שטאאטס-לאז	105	—
1860-ער „ „ נאנצע	109	40
רעטטע „ „ פיעסעל	116	—
1864-ער לאז צו 100 גולדען	130	75
רעטטע „ 50 „	129	50
פאמא רענטענלאז	21	75
אונגאריש אויסגעלאז-אנלעהן	14	75
טיסען-לאז	158	75
וויינצעלקנס-אנלעהנונג-אפלינגאנגען	29	25
פאפאיישע רעד אונגאריישען באנענקרע־דיט צו 5 אינלאנד פרעצענט	86	25
דיד אונגאריישען דשאפעקען באנק צו 5 אינלאנד פרעצענט	78	50
דיד אונגאריישען אלגעמיינען באנענקרעדיט־אנשטאלטען צו 5 אינד אינלאנד פרעי־צענט	81	—
רעטטע צו 6 פרעצענט	—	—
דיד פעסטער אסטערייכיש-באנק	86	25

ווערטה-פאפיערע.

אונגאריש גרונדענטלאסטונגען	72	75
פעסטער-באנאטער	72	50
וויענער-ווייזע	73	—
באנאטער	85	75
נוטאריש	83	—
אונגאריש אויסגעלאז-אנלעהן	96	50
וויינצעלקנס-אנלעהנונג-אפלינגאנגען	71	50
פאפאיישע רעד אונגאריישען באנענקרע־דיט צו 5 אינלאנד פרעצענט	86	25
דיד אונגאריישען באנענקרעדיט־אנשטאלטען צו 5 אינד אינלאנד פרעצענט	78	50
אנשטאלטען צו 5 אינד אינלאנד פרעי־צענט	81	—
עזנס	—	—
רעטטע צו 6 פרעצענט	—	—
דיד פעסטער אסטערייכיש-באנק	86	25

	קג.	פל.
אינגלישע פונד	15	90
פס. נינגאלס „ 40 „	31	70
פאפאנטריד „ 20 „	18	75
אייגענערד „ 100 „	118	—
רעטטע „ 50 „	58	—
וואלרשטיין „ 20 „	22	50
וויינרישעטעד „ 20 „	26	75
אונגאריש פרעמיענלאז צו 100 גולד.	71	75
רעטטע צו 50 גולדען	71	—
וויינער לאז	94	75

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1876. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

לאָזע חרם-געשיכטע! עס ווערע צייט, דאס דיא ראבבינער אין גאליציען זיך דיעזע פראגע זעלבסט בעאנטוואָרטען מאכטען, וואָדאנן זיא געוויס מעהר קיינען זאָלן בעדייערלינען חלול השם פערארזאכען ווערדען. (זא לייטשע דער בריעף, דען ווער אין דיעזער אנגעלעגענהייט איס לאנגיצ ערהיצלטען, איס שיינט אבער, דאס איך דער שרייבער דיעזעס בריעפעס קיין גראסער חסיד זיין מיס.)

י (דאס דאטה שיל דישע שפ-טאל אין פאריז.) דאס יידישע שפיטאל אין פאריז איזט וואָהל פאָן דער דאָרטיגען אזרח-עלטשען געמיינדע ערריכטעט ווארדען, דא יע-דאך באראן דאס השיל הרעצי איינע ווערד דארע סימטע בישרה, פרחרט דאסזעלבע דען נאמען „דאס השיל" שעס שפיטאל. הערר גוסטאו ראש, דער דאסזעלבע יינגסט אויף איינער רייזע דורך פאריז בעזוכטע, זאנדטע איבער דאסזעלבע דעם „אזראעלט" איינען לעגנדאר בעריכט אין, דעם ווער איינעם אינטערעסאנטען עגטגעגהמען, דאס שפיטאל לייגט נאכן אייסדראלב דער שטאדט, אין איינער לוסטיגען אונד גזונדען גיגענד, פאָן הערדלינען קאסטאנינע-ביימען אומגעבען. דיא איינגערע אייריכטונג אונד איינשטאטונג איזט זא שאן אונד צווקמעסיג, דאס קיין אנדערעס שפי-טאל אין פאריז איינע זאלכע איינריכטונג האט. דאס שפיטאל איזט בעריישט פאר 30 יאהרען ער-ביט וואָרדען אונד ווערד איממער מעהר פערבעסערט. עס איזט אויך מיט אי-נעם געבעו-געבערד פערזעהען, וואָ מענגער, דיא איבער 70 יאהרע אלט זינד, איינאהמע פערען, אונד בז צו אייריהם לעבענס-ענדע פערפלעגט ווערדען, ווענדט נאך אין זייעם געבעו-געבע-דע איינשטעלט, ווערלכעס צו איינאהמע זאל-בער מראנקען בעשטיממט איזט, דיא „אזיילבאר" זינד. דיעזעס נייע געבעו-געבערד לאסט דיא פא-מיליע דאס השיל דאלליין אויף אייהרע קאסטען אייפהרען. — מערקווירדיג איזט, דאס דיעזעס נייע קראנקענהייז, צום איסלאסען דער שלעכטען לוסט מיינע רוסטיגע „ענטזיאזאן" האט, וויא איינע זאלכע זאכסע אין ערעם שפיטאל אנגעבראכט ווערד. טראטצדעם איזט דיא לוסט אים קראנקען-הייז איממער איינע פרישע אונד גע-זונדע דא אם דאכע דעם געבערדס צוגעמעסיג אייפנגעגען אנגעבראכט זינד, וא שטעטס פרישע לוסט איינשטראמט. דער ווזונדע הערד דאש צוגעשט דעם בריעפקאסטען דעם שפיטאלס איינע קאר-טע דעם אייגענטליכען בריעפמיסטערס אב, אויף ווערלכער עס הייס, דאס דעם ווזונדען אין אללע שפיטאלער דער שטאדט דער איינריכטונג געשטאט-טעט ווערדען מוסס. דא לאכטע יעדאך דער דירעקטאר דעם שפיטאלס אונד זאגטע: געעהרטער הערר! מיט דיעזער קארטע קאממען זיא אין דיעס שפיטאל ניכט; בייא אונס גיבטס קיין בירגערמיסטערליכעס „מיס"; ווייר „מיסטען" גיעמאנדעס דען איינריכטונג געשטאטטען, דא דיעס שפיטאל ניכט דער שטאדט, זאנדערן דער יידישען גמטיינדע געהערט. הערר ראש שטעקטע בעשעמט דיא קארטע אין דיא טאשע צוריק. דא פאסטע איהן אבער דער דירעקטאר פיינדליך אם ארמע אונד פיהרטע איהן מיט דען וואָרטען דורך אללע ציממער: „עטצט קאממען זיא, ווייר געשטאטטען איהנען גערנע דיא בעזוכ-טיגונג אונדערעס קראנקענהייזעס, דאך פאָן איינעס „מיסטען" וואָללען ווייר ניכט ווייסען."

י (דער קאזנדער פאָן בראזיל.) אונלענגסט בארגטען ווייר דיא מעלדונג, דאס דער קאזנדער פאָן בראזיליען זיך נאך קאָנסטאנטינאָפעל בענע-בען האט. עס ווירד נון איבער דאס צוזאממענ-טרעפפען דעס קאזנדערס פאָן בראזיליען מיט דעס סולטאן איס קאָנסטאנטינאָפעל פאָלגענדעס בע-ריכטעט: עס לעטצטען זאמסטאג בעגאב זיך דער קאזנדער פאָן בראזיליען זאממט זייער געמאהלין אין דיא וואָהנונג דעס סולטאנס, וא זיא דיא פריינ-דיכסטע איינאהמע פאנדען. דיא ערסטע פראגע, דיא אבריל האמיד אן דען קאזנדער פאָן בראזיליען ריכטעטע, האט נאמענטליך דיא קאזנדערין אין ארגע פערלעגענהייט געבראכט. אין פראגע איהן גענע-לוד ניכט איבער רעגיערונגס- אונד שטאאטס-געשעפטע, זאנדערן וא איין הערדשער זאלאנגע אויף דער ווזעלט ווי מאן, ווערענד דער ווייבער-הערעס צוזעהען בלייבט: דיא קאזנדערין פערזיכר-טע נון דעס סולטאן, טעטע ערראטהענד, דאס איהר מאנן צו הייזע מיינען ווייבער-הערעס צוזרקגעלאס-סען, דא זיא זייע איינציגע פריא וא. דער סול-טאן האנגטע זיין ערשטיגען קיין אינטערדיקטן, דאס דער קאזנדער פאָן בראזיליען נאנון זא בעשיי-דען וא דיא אייאפעאשען הערדשער איזט, זיך מיט אינגער בלייבט: דיא קאזנדערין פערזיכר-טע נון דעס סולטאן, טעטע ערראטהענד, דאס איהר מאנן צו הייזע מיינען ווייבער-הערעס צוזרקגעלאס-סען, דא זיא זייע איינציגע פריא וא. דער סול-טאן האנגטע זיין ערשטיגען קיין אינטערדיקטן, דאס דער קאזנדער פאָן בראזיליען נאנון זא בעשיי-דען וא דיא אייאפעאשען הערדשער איזט, זיך מיט אינגער פריא וא. ער זאגטע אונטער אנדערעס: „ווהען זיא, קאזנדערבער בר-דער! דיא אייאפעאשען מעכטע איבערפאללען מיך וא דיא ווייבער. זיא „אללען מיר איינע פא-ווין נאך דער אנדערן ווענגערהען. אללדינגס דאס טרייבט מיך אבער ניכט צור פערצווייפלונג, זא לאנגע זא מיר נור מיינע ווייבער אין ווהע לאס-סען!" — נאכמיטטאגס ערשטאטטעטע דער סול-טאן דעס הערדשער-פאמאר פאָן בראזיליען איינען ענגענגעגען אב. דער פערמעדע קאזנדער בע-קאנגטליך אין גראסער געלעגענהייט איזט אונד אים אינטערעססע ווייגער פאָן שאנגען אבגעאללן

דער בריעפקאסטען דעס שפיטאלס אונד זאגטע: „ווהען זיא, דאס דיא ווייבער אין דיעזע פראגע זעלבסט בעאנטוואָרטען מאכטען, וואָדאנן זיא געוויס מעהר קיינען זאָלן בעדייערלינען חלול השם פערארזאכען ווערדען. (זא לייטשע דער בריעף, דען ווער אין דיעזער אנגעלעגענהייט איס לאנגיצ ערהיצלטען, איס שיינט אבער, דאס איך דער שרייבער דיעזעס בריעפעס קיין גראסער חסיד זיין מיס.)

י (דאס דאטה שיל דישע שפיטאל אין פאריז.) דאס יידישע שפיטאל אין פאריז איזט וואָהל פאָן דער דאָרטיגען אזרח-עלטשען געמיינדע ערריכטעט ווארדען, דא יע-דאך בארגן דאס השיל הרעצי איינע ווערד דארע סימטע בישרה, פרחרט דאסזעלבע דען נאמען „דאס השיל" שעס שפיטאל. הערר גוסטאו ראש, דער דאסזעלבע יינגסט אויף איינער רייזע דורך פאריז בעזוכטע, זאנדטע איבער דאסזעלבע דעס „אזראעלט" איינען לעגנדאר בעריכט אין, דעס ווייר איינעס אינטערעססאנטען עגטגעגהמען, דאס שפיטאל לייגט נאכן אייסדראלב דער שטאדט, אין איינער לוסטיגען אונד גזונדען גיגענד, פאָן הערדלינען קאסטאנינע-ביימען אומגעבען. דיא איינגערע אייריכטונג אונד אייסשטאטטונג איזט זא שאן אונד צווקמעסיג, דאס קיין אנדערעס שפי-טאל אין פאריז איינע זאלכע אייפהרען-ווייזען האט. דאס שפיטאל איזט בעריישט פאר 30 יאהרען ער-ביט וואָרדען אונד ווערד איממער מעהר פערבעסערט. עס איזט אויך מיט אי-נעם געבעו-געבערד פערזעהען, וואָ מענגער, דיא איבער 70 יאהרע אלט זינד, איינאהמע פערען, אונד בז צו איהרעם לעבענס-ענדע פערפלעגט ווערדען, ווענדט נאך אין ווייס געבעו-געבע-דע איינשטעלט, ווערלכעס צור איינאהמע זאל-בער מראנקען בעשטיממט איזט, דיא „אזיילבאר" זינד. דיעזעס נייע געבעו-געבערד לאסט דיא פא-מיליע דאס השיל דאלליין אויף אייהרע קאסטען אייפהרען. — מערקווירדיג איזט, דאס דיעזעס נייע קראנקענהייז, צום איסלאסען דער שלעכטען לוסט מיינע רוסטיגע „ענטזיאזאן" האט, וויא איינע זאלכע זאכסע אין ערעם שפיטאלע אנגעבראכט ווערד. טראטצדעם איזט דיא לוסט אים קראנקען-הייז איממער איינע פרישע אונד גע-זונדע דא אם דאכע דעס געבערדס צוגעמעסיג אייפגעגען אנגעבראכט זינד, וא שטעטס פרישע לוסט איינשטראמט. דער ווזונדע הערד דאש צוגעשט דעם בריעפקאסטען דעס שפיטאלס איינע קאר-טע דעס אייגענטליכען בריעפמיסטערס אב, אויף ווערלכער עס הייס, דאס דעס ווזונדען אין אללע שפיטאלער דער שטאדט דער איינריכטונג געשטאט-טעט ווערדען מוסס. דא לאכטע יעדאך

„רעכא, בידר מיינעס וויסען גלוקעס, איך ווהע דיך — אונד אללס מיינע קוילאלען זינד ווערדע פרישוואנדען!"

אנטוואָרטעטע מרצא.

„שטללל! שטללל! שפרינ לוסטיג אונד בלייב ניכט לאנגע, ווייל זינד פערראטהען, מאן האט דייגע הערקונפט ערפאהרען; עס איזט הייסע פערלייכט דאס לעטצטע מאל, דאס ווייר אינס ווהען."

„הייליגער פאָגעל! (ווייע מרצא ערשראָקען) וואס האָרע איך? קאָנגטע איך דיך דענן נאר נאך רעכט אנזעהען, וואָ עס מיר דענן נאך נעגאנגע, דייגע האנד צו קוסען? ווייס איך דענן נאך הייסע, ווער דוא ווייסט אי, אונד מיר רעכא, ווער בזוס דוא, וואהער שאאמטס דוא, ווער זינד דייגע עלטערן? זאגע דייגען עלטערן, דיין גלייכבטער איזט מרצא, אונד מיט מרצא אלס שווייגע-ראָהן ווערדע זיך זעלבסט אין קאָגנע ניכט שעמען!"

„איך קאָגן דייגע פראגע ניכט בעאנטוואָרטען, ווייל דיא אנטוואָרט זעלבסט מיר נאך אונבעקאגגט איזט, וויא אָפט האבע איך דיר נעזאגט, דייגע מאנ איזט אייגע שטען, זעהר ווייטען לאנדע הערמעקאמען; מיינע מוטטער איזט לענגסט נעשטאָרבען. . ."

„אונד דיין פאטער?"

„מיין נוטער פאטער בראכטע מיך הערהער, וויא איך דיא אייגע פרינצעסען געפפלעגט אונד בעוואכט ווערדע."

„אבער וויא הייסט דענן דיין פאטער?"

„בייא אונזערע לייבע שווייגע איך דיר, איך קאָגן עס דיר ניכט זאגען; מיין פאטער, איין שטענגער, שטול-לער מאנן, בעזוכט מיך ווהלען — אָפט פערגעהען מאָנא-טען, אהנע דאס איך איהן צו ווהען בעקאָמען, אבער איך פיהלע, ער לייבט מיך אונד בעוואכט מיך, וויא דען אפפעל דייגעס אייגעס."

„ווהען אונד אָנגעבען!" — דאך זאגע מיר, ווער האט אונזערע לייבע גענדעקט?"

„אונזער אלטער אונד טייער דייגער קאם הייסט צו מיר אונד זאגטע: מערקען! מאן האט דיא פיס-טאאפפען אייגעס מאנגעס אים נארטען גענדעקט, ווענן דאס דיין פאטער וויסט, זא האטט דוא צום לעטצטען מאלע אין גא-נארא קסקסיס."

„מאן ווייס אינס ניכט טרעגגען, מרצא? דאנד קאָגן דיא פייגדע שלאגען אונד אללע הונדערטגיסטע בייא וויסע שאפפען . . ."

קיים האט מרצא ווייג וואָרט בעגעגנעט, אלס פאָן אונטבמאלע האנד אויס דעס דיקקע דער בייגע אין וואנד-שפיגע הארס אן איהם פאָרבייגוווירפט אונד זיך מיט אלגער געוואלט אונד דיא וואנד הייגגריב, דאסס דאס הייס ערצעטטערטע, מרצא ווערע פערלאָרען, ווענן ער פאָן דייגעס שפיגעס גגעטאָפפען ווערע.

„פלוגה! ווגטע דיך, דוא בוזס פערלאָרען!" (ווייע רעכא אונד שלאָג דאס פגגסטע הונטער זיך.)

דער מאפפגע, בעהרגעטע מרצא ווערדעטע זיך אונגעשיקען אוס, אוס ווענן פייגר אייפצוזיכן אונד איהן צו ערמאלמען, אבער דער פייגר וואר פערשוואונדען, דאס נעמאר, אין וועלכעס זיך רעכא צוריקגעצאגען, וואר ווייקלוך זא הערגעריכטעט, ווייא דאס נעמאר אייגער פרינצעסען, אין דען ווענדען הונגען דיא קאָסבאר-סטען מעפפיגע הונאבן, אויף ווערלכען שווייגע נאלדגעגע שווייגע ווייגען אייגע אייגעס נגזוד פאָן שאנגעגע פרעמד נלעגעגען.

„רעכא, בידר מיינעס וויסען גלוקעס, איך ווהע דיך — אונד אללס מיינע קוילאלען זינד ווערדע פרישוואנדען!"

אנטוואָרטעטע מרצא.

„שטללל! שטללל! שפרינ לוסטיג אונד בלייב ניכט לאנגע, ווייל זינד פערראטהען, מאן האט דייגע הערקונפט ערפאהרען; עס איזט הייסע פערלייכט דאס לעטצטע מאל, דאס ווייר אינס ווהען."

„הייליגער פאָגעל! (ווייע מרצא ערשראָקען) וואס האָרע איך? קאָגגטע איך דיך דענן נאר נאך רעכט אנזעהען, וואָ עס מיר דענן נאך נעגאנגע, דייגע האנד צו קוסען? ווייס איך דענן נאך הייסע, ווער דוא ווייסט אי, אונד מיר רעכא, ווער בזוס דוא, וואהער שאאמטס דוא, ווער זינד דייגע עלטערן? זאגע דייגען עלטערן, דיין גלייכבטער איזט מרצא, אונד מיט מרצא אלס שווייגע-ראָהן ווערדע זיך זעלבסט אין קאָגנע ניכט שעמען!"

„איך קאָגן דייגע פראגע ניכט בעאנטוואָרטען, ווייל דיא אנטוואָרט זעלבסט מיר נאך אונבעקאגגט איזט, וויא אָפט האבע איך דיר נעזאגט, דייגע מאנ איזט אייגע שטען, זעהר ווייטען לאנדע הערמעקאמען; מיינע מוטטער איזט לענגסט נעשטאָרבען. . ."

„אונד דיין פאטער?"

„מיין נוטער פאטער בראכטע מיך הערהער, וויא איך דיא אייגע פרינצעסען געפפלעגט אונד בעוואכט ווערדע."

„אבער וויא הייסט דענן דיין פאטער?"

„בייא אונזערע לייבע שווייגע איך דיר, איך קאָגן עס דיר ניכט זאגען; מיין פאטער, איין שטענגער, שטול-לער מאנן, בעזוכט מיך ווהלען — אָפט פערגעהען מאָנא-טען, אהנע דאס איך איהן צו ווהען בעקאָמען, אבער איך

פרישערעגע שרייפפ-אללען אונד אינשפרומענגע לאנגען איך מאָמאָ-פישען אומהער. אונד אייגע אינציגע לאפפע אים נגרעגענגעס וולבער וויאָ אין דעמעגרעגס ליכט אים נגמאר. רעכא וואָרף זיך נון אויף אייגען דייואן נע-דער אונד וויינגע אונד באס צו נאָפפ. ער מאָגע אהרען גגלעגבטען רעפפען.

אלס וויא זא האלב אָהנגעכטיג אויף דעס דייואן לאג, טראט אין מאנן הייגען אונד בעוואונדרגע וולבער דיא אינטעאָרדענטליכע שאנהיט ווייגער מאָגטער — עס וואר נגמליך דער פאפפע קאָן רעכא.

„ווא גגר פיר איהן בעפען קאָגן! (שפאר דער פאפפע) ווייס דיא פיגליכט ניכט, דאס אוהר גגליבבטער ניכט דען ווהרהיגן נאָפפ אנבעפעפ, דען ווייר אנבעפען? ווייס דיא ניכט, דאס מאן דען גלוגבען אוהרעס גגליבבטען פגראבשייגען מוס? רעכא, מיינע אייגיגע מאָגטער, ששעהע אויף, דיין פאפפע איזט דא!"

מיט אינגגטפפע לייבע אומארמפע רעכא אוהרען פאפפע אונד קיפפע איהן אויף דיא שטירנע.

„רעכא! דוא ווייגפפע? דיא פהרענגע ווגד פרישע אויף דייגער וואנגע, ווא ווגד דיא אבצייכגגג אוגגעגעס שפאמפע, אוגגעגע פאפפע ווערדען גגכאָגן, אוס צו ווייגגגן, אונד אוגגעגע זאהגע אוס צו וויפפגגן. רעכא! עס איזט קיינע צייט צום ווייגגגן, ווייל מיסטען פיר אוגגעגע לייבען דען רעכא גגהמגגן, רעכא! אונד פיר מיינע ווייגגגגן אבגעגגגג

פערשיעדענע גייאיגקייטען.

* (עמאנציפאציאן דער יי-דען אין דער טירקייא.) ווי האבען אין פאר־גער נימעער פאן איינעם בריעף דעם עגלישען שטאאטס-מאנגעס גלעדסטען בעריכטעט, האט עגלאנד פיר דיא יודען אין דען טירקישען פאראייגען דיא עמאנציפאציאן אדער דיא גליכבערעכטיגונג מיט דען טירקען פארדערט. איינע דעפעשע איים קאנסטאנטינאפעל מעלדעט נון, דאס דיא דאר־טיגען יודען נעגען איינע זאלכע „גלוקלי־מאכונג־יי" זעהר שטארק פראטעסטירען, איך ביז יעטצט האטטען דיא יודען אין דער טר־קייא קיינען דרוק אונד קיינע פערפאלגונג צו ע־רלאנגען. זיא גינגען איהרען נעשעפטען נאך אונד לעבטען אונגעשטארט אונד גלוקלוך. דיא שטייע־ריא איהנען פאם שטאאטע איפערלעגט וואורדע, ווארא איינע איסעריסט געריגנע. עבען דער אומ־שטאנד, דאס זיא פאן אללען בירגערליכען „רעכ־טען" אויסגעשלאסען ווארען, הייעלט דיא טר־קישע רעגיערונג אב, דען יודען גראסע „פרייהייטען" איפצולעגען. איבערהייעס האבען יודען גיך צום מוליטער־דיענסטע הערבייגעצאגען. זאללטע אבער דיא עמאנציפאציאן דער יודען ערפאללען, דאנן וועדען זיא נאטירליך איך אללע לאסטען צו טראגען האבען. אבגעזעהען פאן דען שטייערן, דיא אין דער טירקייא נאך האהער זהר אלס אין אללען איראפעאישען שטאאטען, ווערדען דיא יודען איך נאך דער מיליטער־פפליכט עגעגען מיס־מען. פאר לעטצטערער פפליכט שרעקען אבער דיא יודען אין דער טירקייא מיט פאללעם רעכטע צורוק, דא יא עבען דיא טירקייא פארטיערדערע פאן קריעגס - געפאהרען בעדראהט איזט. ווי בעגרייפען עס דאהער פאללי־קאממען, ווענן דיא טירקישען יודען דעם עגגלי־שען שטאאטס-מאנגע גלעדסטען פיר זייע בעשטרעבונגען צו גונסטען איהרער עמאנציפאציאן זיך צו קיינעם דאנקע פערפפליכטעט פיהלען. דיא יודען זהר פיעל גלוקליכער, ווענן זיא דען עייגען פאליטישען פערווקעלונגען אונד געפאהרען אין דער טירקייא, ווא בזהער, מאלוכסט פערגיס בלי־בען לאנגען.

* (איינע נייע „חרם-געשיכטע.") דער „חרם", דען דער נייא-מאנעגער בעצירקס-ראבבינער ר' אדרן האלבערשטאם געגען איינען געוויסען אמיזען פאר עטוא איינעם יאהרע גע־שליידערט, האט זייער צייט פיעל אויפזעהען ער־רעגט. ווי האבען דאמאלס איבער דיא אין ווען אן דיעזער אנגעלעגענהייט שטאטטגעהאבטען געריכטס-פערהאנדלונגען אויפפהרלך בערעכטעט.

פאלליעטאן.

דער שטערן-זעהער.

(2-טע פאר־טזעטצונג.)

„הערר, אל המין! (יאנטע דער קאנזי) מיין אבער־קאממאנדאנט מיינט אז עבען דיעזען אבענד ביא מיר אונד יעדעטצ מיר צו. מיך אן דיא שפיטצע מיינעם בע־וויסעטזען פאלקעס צו ששעללען אונד זא ע־מוטהיגט אונד ערמוטהיגענד אין דען קריעג צו ציעהען. דאס פאלק ווירד מיך וועגען דיעזעס מוטהעס וועדער ליעב געווינען. איך מאכטע נון דיעזעס „וואל-נעמיינען ראטהע־ראטען, — קאנן איך ניכט אלס קאנזי דענקען, זא ווילל איך „וועגנס־טעגנס אלס קאנזי שפרעכען."

„דיעזער ראטה איזט שאן צום שפרעכען!"

„אבער ניכט צו בפאלגען? מיינסט דוא?"

„איין פיינד דעס קאנזיס קאנן עס ניכט צוגעבען, ווענן דער קאנג זיינען עהר-מיין דאנן וועטצט, צו שטערבען."

„ווייסט דוא פיעללייכט, דאס איך, וואבאלד איך אין דען קריעג ציעהע, פאללען מוס?"

„ווענן דיא שפיגדע קאממען ווירד, ווייסט דוא פאללען אדער ווענן?"

„הערר אינמאל, אל המין! יאלכע צווייריישיגע פאפעצייהונגען וויא־ען מיר אוממער אין עקעל. איך יאלכע צווייריישיגע ווייזע צו פאפעצייען, איזט קיינע קונסט! ווענע איך, דאנן קאנזעטצט דוא יאנען, דוא הא־בטצט דאס שאן פאר־אייס-נעזאגט; פאללע איך, דאנן קאנזי־טעטצ דוא דוך עבענפאללס איזט דיינע פאפעצייהונג בעריכטיגן. יאנע מיר יוגר הערייס: איזט מיינע שפיגדע שאן נעקאממען?"

„נין!"

„לאיזט דוא דיא שפיגדע אין דען שפערגען?"

„דיא שפערגע קאממט זיך ניכט דאהיס, ווענן איך אונזערע נאנצע עדדע אין דוך איפזעהטה!"

„אונדערבאר־ע, נעהרמיספאללער מענש! וואהער דענן קאנזטט דוא אין דיא ציקונפט שיטען?"

„דאס יאללטט דוא באלד ע־פאהרען! מארגען אום 12 אוהר מיטטעגזאכט ווערפפען ווי אונס אין ענער בע־וויאסטען האללע!"

„דאס איזט אין פורכטבאר־ער אם!"

„דאס איזט אין איהר דיא אללהאבבא־א, ווענן דער פיינד דריסטען אונד דיין אבער־קאממאנדאנט מיינע אום אינגערן הערשען!"

„ווא? מיינען מאפפיריסטען קריעגע מיר צא יוללטט דוא פערדעטצטיגען? ע־ר איזט מיין בעזיעהר־ווערטער פיינד?"

„מיינע ווירד פאן דיעזער אומעע אונד דיעזע פאללקע פערגאטטעט; יעלד! ווייער קאנזע ווירד דעם אבגאטט ווענע פאלקעס פרייען? דענגס מיינע ווירד עס נאר ניכט שאדען, ווענן דוא אין דער שלאכט פאללען יאללטעסט; מאן בריינגט נאר קיין פיאפט צו זיין, אום צו ווייסען, דאס דאנן מיינע אויף דען מארגן קאממט."

„אונבאר־מעיציגער מאנן, ווא ווייסט דוא מיר נייע ווא־ונדרן אויף? מיין פאטער האבטע מיר, מיין פאלק לעבטע מיך ניכט, באלד ווערדע איך איך קיין לאנד האבען, אונד נון ווא־ונדט דוא מיר, דאס איך איך אין דעם הערר בעציירקס-ראבבינער האללערשטאם האטטע עס דענן איך נור דער אללערהאבסטען גנאדע זיינער מאיעסטעט צו פערדאנקען, דאסס דאס אבערגיריכטליכע אירטהייל, וועלכעס איך אייגע זעכס-מאנאטליכע קערקער-שטראפע ליידטע, אן איהם גיכט פאללגאנגען וואורדע. דיעזע אללער־האבסטע בעגנאדיגונג וואר פיר דען פערארטהייל־טען ראבבינער אין אום זא גראסערעס גליק, דא ער אום פאללע דער פאללשטערקונג דעם איר־טהיילעס איך דיעזע ראבבינאטס-שטעללע פערלא־רען הערטע, אינדעם ליעב אייגער אלטען, פיר גא־ליצען גלוטיגען רעגיערונגס-פערארדנונג אין מאנן, דער איבער עמאנדען אייגען „הרם" אויסגעשפרא־כען, צור פוהרונג אייגעס ראבבינאטס פיר אללע צוקונפט אונגעהעריגע פערארדנונג, טראטץ דיע־זער שטרענגען רעגערונגס-פערארדנונג שפיעלטע זיך אין גאליציען זאעבען נייערדינגס אייגע רעכטע טרייהייגע הרם-געשיכטע אב. אין גווייסער ווייס־מאן אין לאנצט (אייגער שטארט אין גאליציען) קיפפטע זיך דען נייטען באנד פאן גראטץ, געשיכ־טע דעם יודענטהומס. גון איבערגאב ער דאס „ערק דעם יודישען בוכבינדער" ר' הערש מענדל גאר־טענהויז. דיעזער מאנן איזט אבער ניכט בלאס בוכ־בינדער, זאנדערן געבענבייא אויך אין רעכטער אונד עכטער „חסיד". דאס ווערק אללערדינגס קיין פערבעסען, ווענן עמאנד זין פרייאט-פערגיגען דאריין פינדעט, זא מאג ער אין גאטטעסגאמען אויך אין „חסיד" זין, וואהים דענן ניכט. אללין דער בוכבינדער אונד חסיד ר' הערש מענדעל יאללטעט, דאס ניכט בלאס ע ר, זאנדערן יעדער דער דאס גלוק האט, אין מיטגליעד דער געמיינ־דע צו לאנגען צו זיין, עבענפאללס אין רעכטער אונד עכטער „חסיד" זייא. ווער אבער גראטץ גע־שיכטע דעם יודענטהומס זיך קיפט, איזט געוויס מעהר קיין חסיד, אדער ווירד בינגען קירצעס מעהר קיין זאלבער זיין. זא דאכטע זיך ר' הערש מענדעל גארטענהויז, אללס ער דיא איינגעלעגען באגען דעם אפיקורסישען ווערקעס פיר אזאממען־הפפטען יאללטע, אם ניכט „מבשיל הרבים" צו זיין, וואיל ער פלאטצלך דיא שיסעל מיט פפאם אבר־ביטטטשע, פאקטע דיא איינגעלגען באגען דעם אפיקורסישען ווערקעס אין איינען פעטצגען ציאמ־מען אונד ליעף צום ראבבינער, דעם ער פאם „גראסען חטא אין דער קהלה" מישטהיילטע, דען דער אפיקורס יי ס מ ן פערבאבען האט. דער ראבבינער ליעס זאגלייך דיא דיינס אינד דיא לומדים הערביא־ופען, דיא נאר קיריצער בע־ראטונג דען ווייסמאן „אין דען חרם לעגטע". — דאס ר' הערש מענדל גארטענהויז אונד דער קהלה-שוחט ר' אברהם משה ביא איינער זאלבען בעריכטען, יאנע מיר יוגר הערייס: איזט מיינע שפיגדע שאן נעקאממען?"

„נין!"

„לאיזט דוא דיא שפיגדע אין דען שפערגען?"

„דיא שפערגע קאממט זיך ניכט דאהיס, ווענן איך אונזערע נאנצע עדדע אין דוך איפזעהטה!"

„אונדערבאר־ע, נעהרמיספאללער מענש! וואהער דענן קאנזטט דוא אין דיא ציקונפט שיטען?"

„דאס יאללטט דוא באלד ע־פאהרען! מארגען אום 12 אוהר מיטטעגזאכט ווערפפען ווי אונס אין ענער בע־וויאסטען האללע!"

„דאס איזט אין פורכטבאר־ער אם!"

„דאס איזט אין איהר דיא אללהאבבא־א, ווענן דער פיינד דריסטען אונד דיין אבער־קאממאנדאנט מיינע אום אינגערן הערשען!"

„ווא? מיינען מאפפיריסטען קריעגע מיר צא יוללטט דוא פערדעטצטיגען? ע־ר איזט מיין בעזיעהר־ווערטער פיינד?"

„מיינע ווירד פאן דיעזער אומעע אונד דיעזע פאללקע פערגאטטעט; יעלד! ווייער קאנזע ווירד דעם אבגאטט ווענע פאלקעס פרייען? דענגס מיינע ווירד עס נאר ניכט שאדען, ווענן דוא אין דער שלאכט פאללען יאללטעסט; מאן בריינגט נאר קיין פיאפט צו זיין, אום צו ווייסען, דאס דאנן מיינע אויף דען מארגן קאממט."

„אונבאר־מעיציגער מאנן, ווא ווייסט דוא מיר נייע ווא־ונדרן אויף? מיין פאטער האבטע מיר, מיין פאלק לעבטע מיך ניכט, באלד ווערדע איך איך קיין לאנד האבען, אונד נון ווא־ונדט דוא מיר, דאס איך איך אין דעם

אינגעגען פיינדע מ ר צ א אינגען שיקלכען פיינד האבע?"

„קאנזע קאנגען קיינע פיינדע האבען!"

„הונס, דוא שרעקלוכער מענש! דיינע קאלטע, שטארע ווייההייט פערוואנדעלט מיין בלוט אין אייס. איך בריינגע אינגען מענשען, דער נעפיהל האט. איך שלאנ אן דען פעלזען, דאמיט וואסער קאממט, אום מיין הערץ צו ערקוויקען — אונד נון האבע איך מיר קאלטע שפיינע! פערלאסס מיר! איך ווילל אללין זיין!"

אהנע זיך אום מיינעטטען אינשיכטערן צו לאסען, אונד אלס אב דיא צאגינען וואיטע דעם קאנזע נאר ניכט אן אזין גערעכטע ווערען, שאגט אל המין אינגע־שיאקען, אונד רוף: „ווייר טרעפפען אונס מארגען אום מאיטטערנאכט!" — הערוף עגשטאנד נון ווידער אין רוך, וואיוף אינגע בריטצגערע בלוטע פאלמטע פאללטע — אונד אל המין ווארפ פערשוואנדען!

דרייטטעס קאפיטעל.

ווערדענד דיעזע נאכט-צייט, דיא אל המין בייס קאנ־גינע צוכראכטע, בעגאנג זיך מיר מיצא אונס עגדע דער שטאדט, הארט פאר דיא שטאדט-מויער, אן וועלכער אין גאנטעס הויז שטאנד. דאס מיט אייגעס אוגדלע פאן צוגאנגע־בייטען אונגעבען וואר. ער וואוסטע זיך דורך דיעזע דיכט געפפלאנצטען בוימע אונד איכער דאס אייזערנע גערערער צו שלייכען, וואוף ער דאנן פאר אייגעס בעליכטעטען פענסטער שטעהען גגלרעבען אויס. דיעזע אגנגע ער לייזע אין דער דאס פענסטער אפפנטע.

„בוים דוא עס מיצא?" דיעזע דיא שטיממע אייגעס מערדגעס פאן אבען.